

Kulturrådet
v/Haakon Bekeng-Flemmen

Deres ref.: 2020/31665
Vår ref.: NMR\02\99
Saksbehandler: BD
Dato: 1. februar 2021

Kopi: Kulturdepartementet

Innspill til en gjenåpning av kultursektoren

Vi viser til møte 28. januar om gjenåpning av kultursektoren under koronapandemien. Vi ettersender her vårt skriftlige innspill. Vi begrunner her våre forslag noe mer enn hva det var mulighet til innenfor den tildelte taletiden på det digitale møtet.

Musikkrådet vil innledningsvis berømme initiativet som vi håper kan lede til større forutsigbarhet for de som deltar i og organiserer aktiviteter for musikklivet. Hensikten må være at det blir enklere å ta høyde for ulike scenarier og planlegge aktiviteter. I likhet med det også andre ga uttrykk for i møtet 28. januar er det å kunne etablere større forutsigbarhet det aller viktigste hensynet for oss.

En større grad av forutsigbarhet er en forutsetning for å kunne gjenåpne kultursektoren i bred forstand når forholdene tillater det, men kulturlivet må også kunne ha en begrenset gjenåpning mens pandemien fortsatt pågår.

En planlagt gjenåpning forutsetter at myndighetene ønsker å prioritere aktivitet i kulturlivet, og setter av ressurser for å legge til rette for en forsvarlig gjenåpning. Dette vil være viktig for å opprettholde sektoren, slik at musikk- og kulturlivet kan bidra til positive effekter for befolkningen på kort og lang sikt.

Når denne pandemien er over, ønsker vi at det fortsatt er et godt kulturliv å komme tilbake til. Alternativet til å ikke gjenåpne deler av kulturlivet er at vi mister en viktig mulighet til å motvirke ensomhet og øke livskvalitet i en ellers tung periode. Det er et faktum at mange aktører og medlemslag vil opphøre eller legges ned fremover. Med det vil mange års erfaring og investeringer gå tapt. I en slik situasjon er det viktig at myndighetene bidrar for å hindre et for stort fall i aktivitet, med de negative konsekvenser det vil ha for alle de som ønsker å delta.

Etter vårt syn må en planlagt gjenåpning av kulturlivet innebære følgende tilnærming:

- Regional differensiering av nasjonale tiltak og anbefalinger
- Bedre samsvar mellom ulike bestemmelser og ulike forvaltningsnivåer
- Mer kunnskapsutveksling mellom myndigheter og kulturaktører
- Både folkehelse- og næringsperspektiv må vektlegges

Status for musikk-Norge

Norsk musikkråd samler de landsdekkende musikkorganisasjonene som har sin hovedvekt av utøvende aktivitet blant frivillige deltakere innen kor, korps, band, orkestre, klubber, festivaler og konsertarrangører. Våre medlemslag gir tilstedeværelse og står for en betydelig del av det faste kulturtilbudet i nær sagt alle lokalsamfunn, i nær forbindelse med kulturhus, private scener, kulturskoler, frilansere, dirigenter, instruktører, sceneteknikere og andre bransjeaktører.

Våre medlemslag har forholdt seg lojalt til regjeringens anbefaling om å utsette all aktivitet. Resultatet er at all aktivitet i våre medlemslag langt på vei har vært innstilt siden nyttår, med unntak for tilbud til de aller yngste. Visse steder av landet, som i Oslo, er det nå 3 måneder siden det sist var anledning til å gjennomføre aktivitet. Mange av de planlagte julekonsertene ble avlyst, som for mange svekket motivasjon for videre deltakelse. Terskelen for å komme i gang igjen på nyåret har mildt sagt vært høy.

Et særtrekk for vår del er at det er vanskelig og i noen tilfeller umulig å nyttiggjøre seg av digitale alternativer. Det er mulig å gjennomføre noe aktivitet som en-til-en undervisning og små gruppeøvelser, men på grunn av tidsforsinkelser finnes det ikke et reelt, digitalt alternativ til musikkøvelser. Det sosiale aspektet er også viktig for deltagelse, og kan ikke fullt ut realiseres gjennom digitale løsninger.

Digital gjennomføring av konserter er selvsagt mulig, men for de færreste er strømming av konserter særlig aktuelt. Det er uansett meningsløst å snakke om konserter (offentlig arrangement) all den tid det ikke er anledning til å øve (privat sammenkomst).

Anledningen til å gjennomføre musikkøvelser veier tungt hos oss, da dette er den mest utbredte aktivitetsformen. Omlag halvparten av befolkningen deltar eller har deltatt i musikk. Av befolkningen over 15 år deltar 8 prosent ukentlig på musikkøvelse¹. I en normalsituasjon vil det i en norsk kommune, med et gjennomsnittlig folketall, legges årlig ned over 100.000 øvingstimer av det frivillige musikklivet alene². Det er med andre ord et betydelig antall mennesker som har musikk som fast ukentlig aktivitet, og for de vi representerer utøves musikken sammen med andre i et fysisk øvingslokale.

Arbeidet med smittevern

Siden 12. mars har musikkorganisasjonene jobbet iherdig for at musikklivet skal kunne fortsette med sine øvelser og konserter. Norsk musikkråd har etablert en egen smitteverngruppe sammensatt av representanter fra de største medlemsorganisasjonene våre. Vi har knyttet til oss spisskompetanse og utviklet en smittevernveileder³ som brukes over hele landet, og som følges lojalt opp av våre medlemmer.

Veilederen er etablert etter dialog med Helse- og omsorgsdepartementet, Kulturdepartementet, Helsedirektoratet og Folkehelseinstituttet, og anerkjent fra alle hold som et velegnet dokument for å ivareta smittevernet i forbindelse med gjennomføring av musikkaktivitet. Vi har flere ganger opplevd at offentlige myndigheter, både sentrale og lokale, henviser til vår veileder «Smittevern for musikkøvelser» når de argumenterer for at øvelser kan foregå samtidig som andre aktiviteter stenges ned.

Når vi har hatt fokus på musikkøvelser (privat sammenkomst), var det fordi det tidlig i pandemien ble etablert en ansvarsdeling mellom oss og vår medlemsorganisasjon Norske konsertarrangører. Disse etablerte før sommeren en veileder for konserter (offentlig arrangement), som senere har blitt en Spesifikasjon for smittevern på konserter og arrangementer⁴ utviklet i samarbeid med Standard Norge.

Samlet sett mener vi at de nødvendige smittevernfnaglige tiltakene for aktivitet med fysisk oppmøte på øvelser og konserter med og uten publikum er svært godt etablert. Det lar seg selvsagt ikke gjøre å åpne for aktivitet uten at det medfører flere kontaktpunkter. Men vi mener det er urimelig at musikklivet skal komme bakerst i køen i forbindelse med gjenåpning, gitt den innsatsen som er lagt ned og den smittevernfnaglige kompetanse som er bygget opp. Det må også tas hensyn til de mange positive helsemessige effektene, og det tap mange opplever ved at de ikke kan delta på viktige felles arenaer i musikklivet.

Anbefalinger

For å muliggjøre kulturaktivitet mener vi regjeringen bør gjøre følgende tilpasninger i utformingen av nasjonale tiltak og anbefalinger:

1. Regional differensiering av nasjonale tiltak og anbefalinger

¹ Norstat befolkningsundersøkelse på oppdrag for Norsk musikkråd, oktober 2020

² Estimert utarbeidet på samling for lokale musikkråd i 2019

³ <http://www.musikk.no/smittevern>

⁴ <https://www.konsertarrangor.no/nyhetsarkiv/2020/spesifikasjon-for-smittevern-paa-konserter-og-arrangementer/>

Den gjeldende nasjonale anbefaling om utsettelse (p.t. med varighet frem til 14. februar), som i praksis har innstilt all kulturrelatert virksomhet for voksne i en periode over seks uker, mener vi ikke kan forsvares som en nasjonal anbefaling basert på et føre-var-prinsipp alene.

Etter regjeringens eget rundskriv om lokale smitteverntiltak som forbyr eller begrenser sosial omgang⁵ kan ikke tiltak basert på et føre-var benyttes lenger enn det som er nødvendig for å avklare situasjonen. Dette prinsippet bør også nasjonale myndigheter etterleve for de nasjonale tiltakene og anbefalingene. Det må være begrenset hvor lenge nasjonale myndigheter kan gripe inn i forsamlingsfriheten uten å bryte prinsipper om forholdsmessighet.

Vi er kjent med eksempler der kommuner til tross for nasjonal anbefaling om å utsette innendørs fritidsaktivitet for voksne, likevel har åpnet for dette (Randaberg/Sola/Sandes⁶ og flere mindre kommuner i Nord⁷). Det forundrer oss, da lokale råd og anbefalinger ikke kan åpne for adferd på tvers av nasjonale anbefalinger og bestemmelser. Vi har lagt til grunn at nasjonale rammer og anbefalinger skal følges. Når lokale myndigheter likevel velger annerledes, bør det være et kraftig signal til regjeringen om at det er behov for en differensiering av de tiltak og anbefalinger som etableres for sektoren.

Vi mener regjeringen i større grad bør etablere differensierte, regionale tiltak og anbefalinger, hvor det i sin tur kan gjøres ytterligere innskjerpelser som følge av kommunale vedtak basert på den lokale smittevernsituasjonen. For at det skal være en viss grad av likebehandling mellom ulike landsdeler, må det etableres tydeligere forventninger til hvilken kulturvirksomhet som kan la seg gjennomføre - og ikke utelukkende knyttes til ulike nivåer for smitte. Realiteten i dag er at vi opplever restriksjonene som delvis inkonsekvente fra nasjonalt hold. Da kan det heller ikke forventes en enhetlig praksis mellom kommunene.

En større grad av forutsigbarhet kan innebære at det ikke skal gjennomføres musikkøvelser eller konserter i første halvår, selv om det naturlig nok ikke er vårt ønske. I likhet med andre, inngripende smitteverntiltak må de begrunnes og fremstå som legitime i befolkningen. Så fremt en bevarer nasjonal kontroll over den muterte smitten, bør tilnærmingen være at det kan opprettholdes noe kulturaktivitet, i form av en mer regionalt differensiert tilnærming for nasjonale anbefalinger og tiltak.

2. Bedre samsvar mellom ulike bestemmelser og ulike forvaltningsnivåer

Skal vi leve under pandemien må musikkaktører få øve jevnlig. Ingen vet når eller hvor smitten blusser opp, men når det skjer så må det fremstå forståelig hva som er lov og ikke. Ett eksempel fra vårt felt er at det er anledning til å ha konsert, men ikke ha generalprøve. Det siste defineres som privat sammenkomst, noe det ikke er mulig å ha innenfor rammen av fritidsaktivitet. For vår del er det ingen logikk i å åpne for konserter, men ikke øvelser (eller omvendt). Denne praksisen vil før eller senere tære på tilliten til de nasjonale bestemmelsene blant våre utøvere.

For å komme i gang med øving, må vi se på hvordan vi kan få ha musikkøvelser i mindre grupper. Vi mener den nasjonale anbefalingen om å ikke ha organisert fritidsaktivitet innendørs må revurderes. Om ikke annet bør det åpnes for at 10 utøvere får møtes og spille sammen. Det er vanskelig å forstå hvorfor dette ikke er mulig all den tid det er anledning til å leie et lokalt og inviteres 10 gjester til en privat, sosial sammenkomst. Dette bør være trinn én i gjenåpningen, og det bør komme i februar.

Mange offentligere eiere av lokaler er mer restriktive med åpning av øvingslokaler enn hva helsemyndighetene krever. Offentlige utleiere, for eksempel eiere av skolebygg, liker å være på den ekstra sikre siden. Terskelen for å stenge lokaler - og holde dem stengt lengre enn nødvendig - har vært lav gjennom hele pandemien. Mange har lyst til å være flinkest i klassen og legger på nye lag av

⁵ <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/rundskriv-i-72020-om-kommunale-smitteverntiltak-som-forbyr-eller-begrenser-sosial-omgang/id2769937/>

⁶ <https://www.dagsavisen.no/rogalandsavis/letter-pa-flere-tiltak-barn-pavirkes-ogsaa-av-hvordan-de-voksne-har-det-1.1827146>

⁷ <https://www.nrk.no/tromsoqfinnmark/flere-nordnorske-kommuner-bryter-med-regjeringens-rad--tillater-idrett-for-voksne-1.15350597>

restriksjoner og retningslinjer, ut over det anbefalte fra helsemyndighetene. Dette er hverken rimelig eller hensiktsmessig, og illustrerer hvorfor det er behov for tydelige nasjonale retningslinjer og føringer for smittevern på ulike nivåer for smittevern. Vi må få leie og låne offentlige lokaler når bygget ikke er i bruk. Uten øvingslokaler fratas vi muligheten til aktivitet. Det må bare skje når smittesituasjonen krever det – ikke fordi kommunene finner det praktisk å la være.

Mange ensembler er semiprofesjonelle, og sikrer deltidsarbeidsplasser til musikere og dirigenter over hele Norge. Det bør ikke være sterkere restriksjoner for denne delen av kulturlivet enn for den profesjonelle. Ensemblene er også viktige arenaer for talentutvikling. I covid-19 forskriften gis det visse unntak for utøvende kunstnere. I Norge går frivillig og profesjonelt kulturliv hånd i hånd. Våre lag er viktige for rekruttering til det profesjonelle musikklivet, og er viktige oppdragsgivere og kunder for frilansere – artister, instruktører og dirigenter. For å si det enkelt: Holder du liv i musikkfrivilligheten, holder du liv i både underskog og oppdrag for profesjonelt kulturliv.

Fastmonterte seter har hele kulturlivet etterlyst en endring på, og helsemyndighetene har fått i oppdrag å revurdere bestemmelser vedrørende dette. Det er en dyp, logisk brist i fremstillingen av at profesjonelle arrangementer har fastmonterte seter, mens alt annet beskrives som «mindre, lokale arrangementer uten fastmonterte seter». Med dette avskriver helsemyndighetene en lang rekke betydelige kulturarrangører som ikke-profesjonelle, og innfører samtidig regler som er svært konkurransevridende og som får helt vilkårlige utslag. Vi har sammen med andre aktører spilt inn at definisjonen bør være at fastmonterte seter er sitteplasser i et statisk oppsett, hvor en profesjonell arrangør tar ansvar for at stoler ikke flyttes og forsvarlig avstand opprettholdes ut fra smittevernfarende hensyn.⁸

3. Styrket kunnskapsutveksling mellom myndigheter og kulturaktører

Når myndighetene tar grep for å hindre økt smittespredning, er det helt essensielt at tiltakene er tuftet på fagkunnskap om våre aktiviteter. Ved å bli tatt med på råd allerede før nye og inngripende tiltak lanseres, kan vi sammen finne løsninger som gjør at feltet ikke stenges ned mer enn nødvendig. Selv når det er tiltak som ikke er ønsket av oss, kan vi likevel være en sparringspartner opp mot hva som vil bidra til forståelse, legitimitet og oppslutning i målgruppene vi kan nå ut til.

Statsministeren har flere ganger berømmet befolkningen for anbefalinger og råd har blitt respektert, slik at frivillighetslinjen i smitteverntiltakene har ført frem. Samfunn preget av høy tillit har klart seg bedre gjennom pandemien. Denne tillitskapitalen er imidlertid ikke utømmelig, og en viktig forklaring på at den er der i utgangspunktet er den høye oppslutningen i sivilsamfunnet som blant annet medlemsorganisasjoner og frivillig aktivitet har bygget gjennom mange år. Myndighetene bør nyttiggjøre seg av organisasjonenes nettverk og kompetanse, slik at vi kan være en kanal for medvirkning og bidra til at regelverk og anbefalinger oppfattes som legitime.

For spesifikt musikkøvelser ble det varslet nye avstandskrav i form av en anbefaling om 2 meter avstand innendørs for alle som synger eller spiller blåseinstrumenter. Dette kom som følge av et notat til Kirkerådet, via Barne- og familiedepartementet, den 26. november. Dette ble meddelt oss i et brev fra Helsedirektoratet den 3. desember. En reell, smittevernfarende begrunnelse og hvordan det skal praktiseres for musikkøvelser, ble vi kjent med først den 14. desember. Vi mener rekkefølgen bør være motsatt, slik at en endret anbefaling om avstand på musikkøvelser hadde blitt innarbeidet i vår veileder samtidig med presiseringen av avstand ved sang i trossamfunn. Når dialogen først ble etablert, ble det nye avstandskravet endret fra allment gjeldende til kun å gjelde i kommuner med høyt smittetrykk.

4. Både folkehelse- og næringsperspektiv må vektlegges

Aktivitet og deltakelse i kulturutøvelse har både en kulturell, kunstnerisk og økonomisk verdi, men som fritidsaktivitet har det også en stor psykologisk og sosial betydning.

⁸ <https://www.musikk.no/nmr/nyheter/brev-til-helse-og-omsorgsdepartementet>

Forskning har vist at musikk og deltagelse i musikklivet har betydning på en rekke områder for folks helse⁹. Musikk kan ikke kurere lidelser, men kan forebygge og gjøre det enklere å leve med enkelte helseplager. Forskningen har vist at det særlig for psykisk helse at musikk kan ha effekt. NAV har vist til at den hyppigst oppgitte grunnen til uførhet er psykiske helseproblemer, med 36 prosent av samtlige uføre i 2019. Uføre utgjør nå nærmere 10 prosent av arbeidsstyrken, og det er viktig for den enkelte og for samfunnet å unngå uførhet.

Ensomhet er en av de største utfordringene vi har i samfunnet, og det har blitt ekstra vanskelig for mange nå som pandemien hindrer oss i å treffes. Levekårsundersøkelsen til SSB viste i 2015 at det var 16 prosent av Norges befolkning som oppgir at de enten er litt, ganske mye eller mye plaget av en følelse av ensomhet. Nyere tall fra oktober 2020 og Opinion viser at det nå er 26 prosent som mener de er plaget av ensomhet. Folkehelsen berøres sterkt av graden av fellesskap i samfunnet, og i et folkehelseperspektiv er ensomhet en av de største helseutfordringene vi har. Nyere forskning har vist at ensomhet kan gi høyere blodtrykk og stressnivå, svekkede evner til å bekjempe infeksjoner, økt risiko for hjerteproblemer, og større sjanse for å utvikle demens. Musikk og musikkaktiviteter er en viktig sosial ressurs, som skaper nettopp sosiale fellesskap, identitet og tilhørighet, og på den måten motvirker utenforskap og ensomhet.

Å delta på musikkaktivitet som deltaker, utøver og publikummer er mer enn bare en hobby. Der møter de likesinnede og venner med samme interesser, og for mange er dette ukas høydepunkt. Musikkaktiviteter har en stor verdi som sosial møteplass, og vi mener det er viktig for samfunnet at ikke øvelser, konserter og aktivitet stenges ned på feil grunnlag over lengre perioder. I tillegg kommer opplæringsdimensjonen i dette, hvor organisasjonene bidrar til både opplæring i kulturfag og opprettholdelse av kulturarv.

Vi ønsker å bidra til å sikre at folkehelseperspektivet ivaretas, både når det gjelder den enkeltes psykiske helse og samfunnets behov for smittevern. Samtidig er det viktig for oss å ivareta det frivillige musikklivet på kort og lang sikt. Når Helsedirektoratet har varslet at de vil gjennomføre kampanjer for å motvirke ensomhet fremover, må ikke tiltakene eller prosessen frem dit i realiteten medføre at det blir færre sosiale møteplasser tilgjengelig. Utgangspunktet bør være at myndighetene sammen med organisasjonslivet bør kunne finne løsninger som kan gjennomføres uten en forhøyet smitterisiko.

Det frivillige kunst og kulturliv for voksne er en del av et næringsperspektiv som må vektlegges høyere, både som arbeidsplass for kulturarbeidere så vel som arrangør og produsent av konserter og arrangementer. Både innen folkehelse og i et næringsperspektiv er det en stor forskjell å tillate 10 deltakere fremfor ingen. Det er krevende å skulle planlegge konserter og booke artister når en ikke vet om arrangementene blir rammet av restriksjoner og avlysinger. Det må derfor være tydelige og klare stønads- og kompensasjonsordninger som ivaretar aktørene – arrangører, artister og underleverandører.

Avslutning

For Norsk musikkråd og våre medlemsorganisasjoner er det i dag lite relevant å snakke om en gjenåpning etter pandemien. Vårt hovedanliggende nå er en anledning til å opprettholde en viss grad av aktivitet under pandemien, for å opprettholde så mange musikklag og kulturaktører som mulig. Å bygge musikkfrivillighet tar tid. Stenges v i ned, vil det være krevende å få i gang ny aktivitet.

Det tar tid å komme i gang å øve, for å skape gode kunst- og kulturopplevelser. Fra det åpnes for at publikum skal få oppleve kultur igjen, kan det ta måneder før kulturlivet kan skape mange gode opplevelser som publikum er villige til å betale for. Derfor vil vi i år som i fjor trenge kompensasjon for inntektstap på avlyste arrangementer. Ordningen for tapskompensasjon må vare lenger enn krisen, frem til situasjonen er godt på vei tilbake til normalen.

⁹ WHO (2019): What is the evidence on the role of the arts in improving health and well-being?

Som svar på de spørsmålene som Kulturrådet har stilt vil vi fremheve følgende:

- Det er nødvendig med tydelige retningslinjer, konsistens og muligheter for regional differensiering
- Det må være samsvar mellom det som er rimelig/hensiktsmessig og hensyn til smittevern
- Det må være skapes samsvar mellom regelverk - som sikrer muligheter for øvelser (ikke bare konserter og arrangementer) Myndighetene må bidra som tilrettelegger, bransjen kan ikke helt eller delvis gjenåpne alene
- Det er nødvendig med større grad av medvirkning for å skape tillit og oppslutning om det som gjøres
- Bransjespesifikt for vår del er hensynet til gjennomføring av øvelser og kompensasjon for inntektstap

Vi viser ellers til innspillet fra Norske konsertarrangører.

Det ble på møtet tatt til orde for en «gjenåpningskommisjon». Vi slutter oss til nødvendigheten av medvirkning fra kulturfeltet og stiller oss til disposisjon for bidra til dette.

Med vennlig hilsen

Bjarne Dæhli
generalsekretær

bjarne.daehli@musikk.no
Telefon: 95 06 23 58

Norsk musikkråd (NMR) har 35 medlemsorganisasjoner som igjen representerer 260.000 medlemskap fordelt over 6700 lag og ensembler. Våre medlemmer er utøvere og arrangører innen korps, orkestre, kor, band, folkemusikkgrupper, konsertarrangører og andre musikkaktiviteter. Vi har regionledd i alle fylker, fylkesmusikkråd, i tillegg til 106 lokale musikk- og kulturråd i kommuner over hele landet.